

Prediking over Zondag 34 (vraag 94 en 95)

- Geen andere goden hebben -

Vraag 94: Wat gebiedt God in het eerste gebod?

Antwoord 94:

Dat ik, zo lief als mij mijner ziele zaligheid is, alle afgoderij, toverij, waarzegging, superstitie of bijgeloof, aanroeping van de heiligen of van andere schepselen, mijde en vliede, en den enigen waren Godrecht lere kennen, Hem alleen vertrouwe, in alle ootmoedigheid en lijdzaamheid mij Hem alleen alles goeds verwachte, Hem van ganser harte liefhebbe, vreze en ere, alzo, dat ik eer van alle schepselen afgaan die varen late, dan dat ik in het allerminste tegen zijn wil doe.

Vraag 95: Wat is afgoderij?

Antwoord 95:

Afgoderij is, in de plaats des enigen waren Gods, die zich in zijn Woord geopenbaard heeft, of benevens Hem, iets anders verzinnen of hebben, waarop de mens zijn vertrouwen zet.

Liturgie:

Ps. 99 : 1, 6

Ps. 147 : 6

Ps. 147 : 8, 9

Ps. 115 : 2, 3, 4

Ps. 68 : 16, 16

Schriftlezing Psalm 115

Gemeente,

Wij hebben in de inleiding op de wet stilgestaan bij de plaats en de betekenis van de wet. Onze vaders leerden het *'triplese usus legis'*. Ten eerste is de wet tot politiek gebruik. Zo is de overheid geroepen naar de wet van God te regeren. Anders wordt de staat één grote roversbende. Niet dat de overheid de innerlijke beleving van de wet Gods kan bewerken, o nee, maar in het raam van de wet Gods is er alleen veiligheid. Hoewel een overheid het niet om de ere Gods doet, dan is het nog uit zelfhandhaving. Zeker zal een overheid veel aantreffen dat niet veranderd kan worden, door de hardigheid des harten. Ten tweede zien we dat de wet tot ontdekking is. Daar begint de catechismus mee. De wet is tuchtmeester, de *spiegel* tot kennis der ellende en het *middel* om onze verlorenheid te leren kennen. Zo worden alle wegen tot zelfverlossing afgesloten. De wet wijst ons niet op de genade, maar doet ons sterven aan onze werkgerechtigheid. En zij doet de mens wanhopen aan zijn eigen kracht. Ten derde is de wet tot besturing van het leven van de verlore kerk.

Het is niet waar dat goede werken er vanzelf zijn. Het is onmogelijk dat de goede werken de gerechtigheid voor God of een deel daarvan zijn. Maar ook: goede werken moeten zijn uit een waar geloof en naar de wet Gods. De scherpe indringende prediking van Gods wet dient ook hoe langer hoe meer in het leven der dankbaarheid ons eigen diep bederf en onmacht leren kennen, als ook het steunen op de genade van Christus. Ook heeft de prediking van Gods wet tot doel om een hartelijke liefde voor de wet te krijgen en een voortdurende beoefening van haar. Dit drieërlei gebruik van Gods wet willen wij ook voor ogen houden in de prediking. Kort gezegd: het is tot intoming van de ongerechtigheid, tot spiegel onzer ellendekennis, tot regel der dankbaarheid.

Daarbij verliezen wij geen moment uit het oog dat de wet staat in het stuk der dankbaarheid. Maar zomin het stuk der ellende er is zonder het stuk der verlossing en dankbaarheid, zo is ook omgekeerd het stuk der dankbaarheid er niet zonder de inleving van de verlorenheid.

Over het opschrift van de wet is verschil van mening. Behoort dit bij het eerste gebod of is het een opschrift? Zakelijk is er geen verschil: 'Ik ben de Heere uw God, Die u uit Egypteland, uit het diensthuis uitgeleid heb'. Daarmee dient de Heere Zich aan als God. Hij dient zich aan als de Allerhoogste, de Wetgever. Deze God spreekt: sta stil! Dat is een wonder. Hij openbaart Zichzelf, Hij wil Zichzelf laten kennen. Hij spreekt met grote majesteit en kracht. Hoor o mens, want de Heere de God der goden spreekt! Daarin spreekt Zijn majesteit. Denk aan de tekenen rondom de Sinai. 'Ik ben de Heere, uw God'. Hij dient Zichzelf aan. Wanneer Hij niet gesproken had, niemand zou tot Hem komen. Maar Hij zegt nadrukkelijk: *Ik!* Laat de dwaas zeggen: 'Daar is géén God'. Die in de hemel woont zal lachen: Ik ben. Dit zegt de Heere om ons wakker te maken. Ik ben *úw* God! Het is een wondere onderscheiding. 'Alzo heeft Hij geen volk gedaan en Zijn rechten, die kennen zij niet'. Want God openbaart Zich aan Zijn volk, aan Zijn gemeente. Hij begint met te zeggen: Ik de Heere ben uw God. Gemeente, wat een machtig aangrijpend wonder! Het is verkiezende genade, onderscheiding die voortkomt uit Gods eeuwig welbehagen.

De Heere begint met Zijn liefelijke trekking om Zijn volk gewillig te maken om in Zijn wegen te gaan. Hier openbaart Zich de Heere als een Vader voor Zijn volk. Ik ben de Heere uw God. 'Welgelukzalig is het volk welks God de Heere is, het volk dat Hij Zich ter ere verkoren heeft'. Ik ben de Heere uw God, Die uit Egypte heeft uitgeleid'. Daar ligt het verband. Het begin in de verkiezende genade Gods. Een band die gelegd is bij de uitleiding uit de slavernij van Egypte. Daarom is het volk tot gehoorzaamheid en dankbaarheid verplicht. Zo is het nog. De uitleiding uit Egypte is een teken van de uitleiding uit de hand van de helse farao. De Rode Zee is Christus. Kom, volk des Heeren bedenk uit hoe grote nood en dood de Heere u verlost heeft! Opdat het u zou brengen tot luisteren en gehoorzame dankbaarheid. Deze God is de ware God! Hij wil alléén gekend, gediend en gevreesd worden. Hij is het waard! Hoor en uw ziel zal leven!

Het eerste gebod is het fundament van alle andere geboden. 'Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben'. Zonder dit fundament is alles leeg. 'Gij zult niet', dat sluit in: Gij zult wel, namelijk Mij als de enige ware God kennen en erkennen. Er staat: *gij*, niet *gijlieden*. Het gaat om het vrezen van de Heere hoofd voor hoofd. 'Gij zult' en 'gij zult niet' is gegrond op *gij* zult de Heere uw God liefhebben uit heel uit hart, met geheel uw ziel, en met geheel uw verstand. Met andere woorden: Ik ben uw God, opdat u zult zeggen: 'Gij zijt *mijn* God, Uw goede Geest geleide mij in effen land'. Hij is de enige. Daar is niets en niemand tussen. Hij is in liefde ijverend. 'Hierin komt de liefde Gods openbaar, niet dat wij Hem liefhebben, maar dat Hij heeft liefgehad'. Hij leert ons het loflied. Hij schenkt ons het geloof om Hem te kennen, Hem te vertrouwen en ons aan Hem te onderwerpen. De hoop doet verwachten. De liefde doet Hem liefhebben, eren en vrezen.

Wij letten eerst op wat de Heere vraagt, daarna op wat de Heere verbiedt. In ons antwoord staat: 'De enige ware God recht leren kennen'. 'Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen'. Daarin ligt het leven en de zaligheid. Calvijn schrijft in zijn Institutie over Godskennis en zelfkennis. 'Hem kennen zoals Hij Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft'. 'Hoe zullen zij Hem kennen, van Dewelken zij niet gehoord hebben, hoe zullen zij geloven zonder die hun predikt? Zo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods'. Opdat wij God *kennen!* 'Wie heb ik nevens U in de hemel, nevens U lust mij niets op de aarde'. Onkunde is de moeder van alle dwaling. Zo is het ook hier. Deze onkunde is aangeboren. De natuurlijke mens is verduisterd in het verstand, vervreemd van het leven Gods. Wij zondigen vaak ook moedwillig. De consciëntie getuigt om te onderzoeken, maar wij zijn mensen die dat nalaten. Daar is niemand verstandig, niemand die God zoekt. Alles wat er nog aan kennis van God over is in de heidenwereld geldt: 'Zij hebben de waarheid Gods veranderd in leugen'.

We leren God recht kennen door Zijn Woord en Geest. Door de prediking en innerlijke verlichting van de Heilige Geest. De bron is alleen het Woord, met het hart verstaan en in het leven bevestigd.

Gemeente, opdat wij Hem *alléén* vertrouwen! Daarin is samenhang, die Uw Naam kennen, *zullen* op U vertrouwen! Want Hij werkt vertrouwen. Hij is een Waarmaker van Zijn Woord. Zijn belofte is waarachtig. Dat wij erin mogen delen en er ons daarop verlaten. Het gaat in het leven van het geloof om vertrouwen, om innerlijke overgave. Het is een zaak des harten, het is een werk van de Heilige Geest. Daardoor mag een mens vreugde vinden in God. U mag in alle omstandigheden leunen en steunen op de Heere. 'Wentel uw weg op de Heere, Hij zal het maken'. Hem alleen te vertrouwen, dat sluit al het andere uit. In alle ootmoed en lijdzaamheid mij Hem alleen onderwerpen. Ootmoed erkent dat het genade alléén van de Heere is. Ook het goede door ons gedaan is door de goedheid en genade des Heeren verkregen. Ootmoed is het erkennen en belijden van zonden en ellendigheden. We hebben geen hoge plaats te zoeken. Wij hebben niet te vertrouwen op onze gaven. Veracht u naaste niet. Wees tevreden met de plaats ons door God gegeven. Dat leren wij in ootmoed, hoe nodig is dat! Wat onderscheidt u? 'Wat hebt ge, dat ge niet ontvangen hebt? En is het dat gij het ontvangen hebt, wat roemt gij alsof gij het niet ontvangen hebt?' 'Weest met ootmoed bekleed, want God wederstaat de hovaardigen, maar de nederigen geeft Hij genade'. Hierin hebben wij ook lijdzaamheid nodig. Lijdzaamheid, dat is geloven op de lange duur bij alles wat tegen is. Verdragen wat God te verdragen geeft. In smart en pijn, smaad en leed het vertrouwen hebben op de Heere, hopen dat Hij helpen zal, en verdragen van de kwaden die God op ons zendt. Zo zei Eli: 'Hij is de Heere, Hij doe wat goed is Zijn ogen'. En Micha zei: 'Ik zal des Heeren gramschap dragen, want ik heb tegen Hem gezondigd'.

Van Hem alléén alle goeds verwachten! Want de Heere wil als de Verbondsgod zorgen.' Hij is goed degenen die Hem verwachten, voor de ziel die Hem zoekt'. 'Uw goedertierenheid Heere zij over ons, gelijk wij op Uw goedertierenheid hopen'. Dat wij Hem van ganser harte liefhebben. Juist als de God des verbonds wil Hij de liefde van Zijn volk. 'Hoor Israël, de Heere uw God is een enig Heere, zo zult gij de Heere uw God liefhebben'. Juist de liefde is vindingrijk. Niet: met hoeveel kan ik toe, maar hoeveel mag ik? De liefde zoekt vereniging, meer en meer. Daarom moeten wij andere dingen prijsgeven die in de weg staan. Liever alles te verliezen dan Hem of Zijn gemeenschap te verliezen. Zo iemand Mij kent en niet haat (achterstelt) vader, moeder, kinderen, broeders en zusters, ja ook zijn eigen leven, die kan Mijn discipel niet zijn, zegt de Heere Jezus.

Gemeente, de vreze Gods beseft hoe groot de toorn Gods is tegen de zonde, hoe groot de macht en de kracht is om te bestraffen. Daaruit komt de haat tegen de zonde. 'De Heere der heirscharen zult u heiligen; Hij zij uw vrees, Hij zij uw verschrikking'. Toch is dit een kinderlijke vrees. Het is vol boetvaardigheid, ontzag en vertrouwen. Denk aan de verhouding van ouder en kind. De smart is te groter naarmate de liefde van de vader aan wordt verwacht. De kinderlijke vrees is niet een knechtelijke vrees. Knechtelijke vrees is vrees voor de toorn Gods en het vlucht van God weg. Er is geen vertrouwen en er is geen geloof. Het heeft een afkeer van God Zelf. Bij alles is er een minachting van de zaligheid. De kinderlijke vrees heeft nooit afkeer van God. 'De vreze des Heeren is het beginsel van alle wijsheid'. Gods Naam eren is Zijn Naam hooghouden. Er gebeurt niets tegen Zijn wil. Hoe geliefd, hoe bemind weten Zijn kinderen zich. 'Zo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf, en neme zijn kruis op en volge Mij'.

Gemeente, nu de keerzijde van dit gebod. De Heere is God, daarom verbiedt Hij afgoderij. Gij zult géén andere goden voor Mijn aangezicht hebben. Zijn er dan andere goden? Paulus zegt: wij weten dat een afgod niets is, nietigheid, leegheid. Maar de verduisterde mens maakt van alle dingen buiten God afgoden. Daar zijn er velen die goden genoemd worden, hetzij aan de hemel, hetzij op de aarde, doch wij hebben maar één God. Afgoden zijn er wel, door de werking van de vorst der duisternis. Paulus noemt in Efeze 2: De boze machten in de lucht. Denk maar aan de strijd van Israëls God met de afgoden van Egypte. Afgoden zijn er wel, bij menigten! God wil ze niet voor Zijn aangezicht hebben! Hij wil ze niet zien! Hij kan ze niet zien! Zijn aangezicht is overal, Zijn ogen doorlopen de ganse aarde. Daarom haat God ze. Hij ziet ze overal. In en buiten uw hart. Hij noemt ze gruwelen, dregoden. Oren hebben ze, ogen, een mond, een hand, maar ze horen niet en spreken niet en verlossen niet.

Gemeente, de Heere haat ze, niet uit bevreesdheid voor Zijn macht, maar uit bezorgdheid voor ons! Want het wegschenken van onze liefde aan de afgoden is onze ondergang. Daar staat er: 'Zo lief als mijner ziele zaligheid is'. Zo *lief!* Daarom zullen wij geen andere goden voor Zijn aangezicht dienen. Een afgod komt op de plaats of naast de enige ware God. Maar ook iets anders verzinnen of hebben, waarop de mens zijn vertrouwen stelt. Het heidendom heeft de nationale krachten vergoddelijkt. Zelfs het driftleven van de mens tot een god gecultiveerd. Later in Israël was er diezelfde vergoddelijking: Baäl en Astarte. De vormen veranderen in onze tijd, maar de mens blijft een afgodendienaar. Denk ook aan verkeerde Godsbeelden, die onze voorstelling over God hebben verkleurd. Jean Paul Sartre denkt vanuit het atheïstisch humanisme: als God niet bestaat is alles geoorloofd. De mens heeft de Springader des levens waters verlaten en heeft zichzelf bakken uitgehouwen, gebroken bakken, die geen water houden! Het kan ook verfijnder, wel de ware God erkennen, maar nog iets naast Hem, waarop men zijn vertrouwen stelt. De Samaritanen vreesden de Heere en dienden andere goden. De Rooms-Katholieke mis wordt in de catechismus vervloekte afgoderij genoemd.

Kijken wij naar ons onszelf, hoeveel afgoden hebben wij eigenlijk? Wat een zelfbehagen! Herodes liet zichzelf aanleunen: niet een stem eens mensen, maar een stem Gods. Dat is het zoeken van zichzelf. Het eten van de verboden boom. Wat een wereldliefde! 'Zo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vader is niet in hem'. Het kan ook draaien om geld en goed. Om rijk willen worden. Denk aan de rijke jongeling. Wij kunnen niet God dienen én de Mammon. Of wij zijn uit op de eer van mensen. Of gericht op eten, drinken en kleding. Het kan ook zelfvertrouwen zijn, het vertrouwen op gezondheid, kracht, schoonheid of verstand. Wat hebt u om op te vertrouwen? Gemeente, vertrouwen wij alléén op de Heere? Vertrouwen wij op niets naast of in de plaats van Hem? Wat een steunsels maken wij! Wij zijn zoekers van onszelf, niet wat van de Heeren is. Wat een voornemens! Wij vertrouwen niet op God, maar op eigen goede voornemens. Wat een eigen gerechtigheid! We kunnen steunen op de staat, ons ras, ons volk, op de democratie, op het humanisme, op een partij, op de West-Europese Unie, op het Atlantisch Pact, op het Marshallplan. Wij kunnen steunen op de dollar. Het is zo gevaarlijk om mensen te vereren: man, vrouw of kinderen, predikanten, ouderlingen, die of die. Het is een geestelijke afgoderij als wij niet bij de genademiddelen blijven. Dan worden vervolgens ook ins ons antwoord genoemd: toverij, waarzeggerij, bijgeloof, aanroeping van heiligen of andere schepselen. Onze tijd is er een voorbeeld van. Er is nog nooit zoveel bijgeloof geweest als nu. De waarzeggerij tiert welig. Waar het geloof in de levende God versterft, daar komen de spoken in ere. Ach, wat een afgoden!

De Heere verbiedt het, Hij spreekt er Zijn vloek over uit. Denk maar aan de boeken van Mozes. Wij kunnen dan niet zalig worden! Daarom zegt Hij: 'Gij zult *geen* andere goden voor Mijn aangezicht hebben'! Hij zegt dat tot een ieder van ons. God is de enige ware God. Wij ontvangen het leven uit Zijn hand, want Hij is onze Schepper. Wij dragen het teken van Zijn genadeverbond. Wanneer de wet Gods ons nimmer verbrijzelde, zullen wij uit eigen kracht nimmer worden gerechtvaardigd! Hebt u dit gebod volbracht, bezie uzelf eens! Wij dragen wel vrucht, maar het zijn distelvruchten.

Bedenk, dat als u nimmer Christus als Verlosser leerde kennen, dat u dan onder de wet bent, ook onder dit gebod! Vlucht daarom nu nog naar de Middelaar! De wet sluit alles af. Maar de Heere biedt Zich nog aan. O wonder, Hij wil uw God nog zijn in de Middelaar en het bloed des verbonds! Wij krijgen het voor niets, maar moeten er alles voor over hebben. Weg met de afgoden! Geeft de Heere de hand! Gemeente, dat dan de rechte keuze heden nog ons tot Hem zal brengen!

Ook Zijn volk houdt de Heere deze spiegel voor. Het is tot blijdschap om de verlossing van de vloek der wet. U bent niet onder de wet, maar onder de genade. Het is wel tot verootmoediging over de vele vlekken. 'Kinderkens, bewaart uzelf van de afgoden'. God geeft ons Zijn wet om te leven door de kennis en de genade Christus. Om te leven uit de belofte: 'Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u, en Ik zal maken dat gij in Mijn inzettingen zult wandelen'. Het gebod wordt dan een gebed: 'Och dat mijn wegen gericht zijn om de Heere alleen te kennen, te vertrouwen, lief te hebben, te vrezen en eren; dat mijn wegen gericht zijn om mij aan Hem geheel te onderwerpen'.

Amen

G. Boer